УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Докторске академске студије

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ НАУЧНЕ ЗАСНОВАНОСТИ ТЕМЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидат

Мср Биљана Богдановић

Радни наслов теме докторске дисертације

„Националне библиотеке као центри интеркултурне сарадње: међубиблиотечка позајмица и размена"

Предложени ментор

др Драгана Грујић, ванредни професор

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ ЗА ОЦЕНУ НАУЧНЕ ЗАСНОВАНОСТИ ТЕМЕ

1.1. ДАТУМ И ОРГАН КОЈИ ЈЕ ИМЕНОВАО КОМИСИЈУ

Одлуком бр. 1815/1 донетом дана 3. 7. 2023. године Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду образовало је, уз сагласност предложених чланова, Комисију за оцену научне заснованости теме докторске дисертације докторанда мср Биљане Богдановић под насловом „Националне библиотеке као центри интеркултурне сарадње: међубиблиотечка позајмица и размена".

1.2. САСТАВ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ НАУЧНЕ ЗАСНОВАНОСТИ ТЕМЕ

1. ПРЕДСЕДНИК КОМИСИЈЕ
   Име и презиме: др Гордана Ђоковић
   Звање: ванредни професор
   Ужа научна област: библиотекарство
   Датум избора у звање: 17. 12. 2019. године
   Установа на којој је запослен: Универзитет у Београду, Филолошки факултет

2. ЧЛАН КОМИСИЈЕ
   Име и презиме: др Бојан Ђорђевић
   Звање: редовни професор
   Ужа научна област: библиотекарство
   Датум избора у звање: 14. 10. 2020. године
   Установа на којој је запослен: Универзитет у Београду, Филолошки факултет

3. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: др Добрила Бегенишић
Звање: доцент
Ужа научна област: Немачки језик
Датум избора у звање: 9. 3. 2022.
Установа на којој је запослен: Универзитет у Нишу, Филозофски факултет

II ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ КАНДИДАТА ЗА ИЗРАДУ ДИСЕРТАЦИЈЕ

2.1. БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Биљана Богдановић рођена је у Бору 1988. године. Филолошки факултет Универзитета у Београду уписала је 2006. године. Дипломирала је на Катедри за библиотекарство и информатику 2010. године, где је 2011. године завршила мастер студије. Докторске студије уписала је 2012. године.

Запослена је од 2011. године у Народној библиотеци Србије у Одељењу за пружање информационих услуга корисницима. У периоду од 2014. до 2018. била је задужена за послове у оквиру Центра за библиотекарство и информационе науке, док је од 2019. године распоређена за рад на пословима међубиблиотечке позајмице.

Учествовала је на више домаћих и међународних стручних и научних конференција. Била је ангажована у оквиру Радне групе Народне библиотеке Србије за сарадњу са Ифлом, као и Радне групе за превођење стручне библиотекарске литературе. Члан је редакције за издавање едиције „Савремена библиотека".

2.2. БИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

1. Богдановић, Биљана В., „Међубиблиотечка позајмица Народне библиотеке Србије и националних библиотека региона у доба пандемије Ковид-19". *Библиотекар* год. 64, бр. 1 (2022): 111–130. DOI: 10.18485/bibliotekar.2022.64.1.5

2. Богдановић, Биљана, Андреа Јовановић, Ана Николић и Тијана Ловре. „Информациона писменост као предуслов доживотног учења". У *Зборник радова: Научна конференција Библиоинфо – 55 година од покретања наставе библиотекарства на високошколском нивоу*, 141–148. Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду, 2017.

DOI: 10.18485/biblioinfo.2017.ch12

3. Стојковић, Тијана и Биљана Ђорђевић. „Међународна сарадња националних библиотека као одраз интеркултуралности – пример Народне библиотеке Србије". У: *Културе у дијалогу: Културна дипломатија и библиотеке, књ. 3*, 435–445. Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду, 2013.

III ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МЕНТОРА

Име и презиме ментора: др Драгана Грујић
Звање: ванредни професор
Датум избора у звање: 17. 12. 2019. године
Установа на којој је запослен: Универзитет у Београду, Филолошки факултет
Ужа област научно-истраживачког рада: библиотекарство

Радови ментора из уже научне области којој припада тема предложене дисертације (најмање пет радова):

1.	Грујић, Драгана. „Прво званично гласило библиотекара”. У: Библиотекарско друштво Србије: 1947–2022, уредник Драгана Грујић, 175–187. Београд: Библиотекарско друштво Србије, 2022.
2.	Грујић, Драгана. „Стасавање библиотекарства као професије и науке у Србији након Другог светског рата”. *Баштина* св. 57 (2022): 225–238.
3.	Grujić, Dragana. „Academic Libraries in Support of Teaching duringthe COVID-19: The Example of Belgrade University”. *Qualitative and Quantitative Methods in Libraries* (*QQML*) vol. 10, no. 3 (2021): 301-313.
4.	Грујић, Драгана. „Књижевни часописи у базама података”. *Књижевна историја* год. 51, бр. 168 (2019): 245–257.
5.	Ђоковић, Гордана, Драгана Грујић. „Педесет година *Књижевне историје*: прилог српској библиографији периодике”. *Књижевна историја* год. 50, бр. 165 (2018): 7–329.
6.	Ђоковић, Гордана, Драгана Грујић. „Књиге и часописи у 'Руском архиву' и библиографским изворима”. *Анали Филолошког факултета* 29, 1 (2017): 291–302.
7.	Грујић, Драгана. „Методичка пракса у школској библиотеци”. *Читалиште* год. 14, бр. 26 (мај 2015): 19–23.
8.	Ђорђевић, Бојан, Драгана Грујић, Гордана Ђоковић. *Летопис културног живота током Великог рата: 1916–1918*. Београд: Институт за књижевност и уметност; Нови Сад: Матица српска, 2014. ISBN 978-86-7095-214-0

Комисија сматра да др Драгана Грујић, ванредни професор, испуњава све услове за ментора ове докторске дисертације за област библиотекарство.

IV ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНЕ ТЕМЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

4.1. ФОРМУЛАЦИЈА НАСЛОВА ТЕМЕ

Комисија закључује да је радни назив тезе „Националне библиотеке као центри интеркултурне сарадње: међубиблиотечка позајмица и размена” прикладан и да добро репрезентује суштину предложене теме истраживања.

4.2. ПРЕДМЕТ ИСТРАЖИВАЊА

Предмет истраживања докторске дисертације је сарадња Народне библиотеке Србије са другим националним библиотекама и сродним институцијама путем међубиблиотечке позајмице и размене у циљу успостављања и развијања културних веза. Основно полазиште истраживања биће необјављена архивска грађа која се чува у Народној библиотеци Србије, а која открива богату историју међубиблиотечке сарадње, у којој су позајмица и размена често обједињени и биће разматрани са различитих аспеката: хронолошки и географски. У раду ће се на основу детаљне анализе, првенствено архивских докумената, представити успостављање и развијање културних односа током 20. века, односно од првих покушаја Народне библиотеке Србије за покретањем међубиблиотечке позајмице и размене до успостављања јединственог библиотечко-информационог система путем COBISS платформе.

Бројне потешкоће пратиле су успостављање интеркултурне сарадње – ратови, недовољно компетентан кадар, мањак финансијских средстава, неадекватни услови рада, одсуство правне регулативе, недовољно поштовање прописа... Упркос бројним препрекама, међубиблиотечка позајмица и размена развијале су се најпре захваљујући залагању истакнутих појединаца, попут Стојана М. Протића, Јована Н. Томића и Милоша Л. Зечевића. Кандидаткиња ће на основу документоване грађу издвојити напоре да се култура наше земље промовише у ширим

оквирима (од неуспелих почетних покушаја сарадње са националном библиотеком Немачке до оних који су били путоказ за даљи рад).

Значајан помак у развоју међународне библиотечке сарадње остварује се у међуратном периоду кроз рад Лиге народа чијом заслугом је донет *Водич за националне службе информација, позајмице и међународне размене* (Париз, 1930). У другом допуњеном издању *Водича* из 1932. године у издању Међународног института за интелектуалну сарадњу налази се запис о постојању међубиблиотечке позајмице за коју је задужен Биро за размену информација при Министарству иностраних послова који је и био централна институција за међубиблиотечку делатност наше земље.

У раду ће посебан акценат бити на периоду након Другог светског рата када овај вид сарадње доживљава узлет и почива на организованом раду под руководством управника Народне библиотеке Србије: Душана Милачића (1944–1960), Чедомира Миндеровића (1960–1965), Миодрага Панића-Супера (1965–1968), Светислава Ђурића (1968–1977), Владимира Стевановић (1977–1979) и Васе Милинчевића (1980–1982). Њихов допринос на развоју међубиблиотечке позајмице и размене биће детаљно истражен и представљен. У циљу сагледавања ових активности поред архивске грађе и деловодника Народне библиотеке Србије, анализираће се и годишњи планови и извештаји у којима се између осталог истиче да „међубиблиотечку позајмицу треба регулисати републичким прописима како би се што ефикасније користила сарадња библиотека" (*Извод Предлога седмогодишњег плана развоја библиотека 1964–1970*). Сходно томе, биће представљен и историјски развој стандардизације међубиблиотечке позајмице и размене, како на међународном плану (*Правила за међубиблиотечку позајмицу* донета најпре у Мадриду 1935, потом на *Деветој конференцији Ифле* у Варшави 1936. и њихова ревизија из 1954. године) тако и у нашој земљи (*Правила о унутрашњем уређењу и реду у Народној библиотеци* усвојена 1901. године, *Нацрт правилника за међубиблиотечко позајмљивање* из 1955, *Споразум о међурепубличком позајмљивању публикација* усвојен 1963...).

Кроз истраживање доступне грађе, кандидаткиња ће настојати да расветли развојни пут интеркултурне сарадње националних библиотека и сагледа у којој мери су могућности искоришћене, односно на који начин националне библиотеке доприносе културној афирмацији.

Комисија закључује да је предложени предмет истраживања својом сложеношћу, актуелношћу и значајем у областима дисертације.

4.3. ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ

Основно полазиште је да су међубиблиотечка позајмица и размена кључни послови у националним библиотекама, а који омогућавају не само *комуникацију фондова*, већ и јачање културних веза и промовисање писане културне баштине једне земље ван њених граница.

Полази се од претпоставке да Народна библиотека Србије има значајну улогу у интеркултурној сарадњи првенствено са националним библиотекама европских земаља, али да та сарадња није увек имала континуитет.

Услед неадекватних услова за рад, недовољног кадра, друштвено историјских (не)прилика каснило се у успостављању међубиблиотечке сарадње, да би се доношењем одговарајућих закона и правилника, као и залагањем појединаца, а потом организованим радом достигао рад других библиотека у свету.

4.4. ЦИЉ ИСТРАЖИВАЊА И ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ

Циљ истраживања је да се да се научној и стручној јавности представи архивска грађа која открива културне односе између националних библиотека и сродних институција у земљи и иностранству, као и да резултати истраживања укажу на значај овог вида повезивања и тиме подстакну интензивнију интеркултурну сарадњу на добробит свих учесника укључених у ове послове.

Кроз анализу развоја библиотечке позајмице и размене открили би се и обједињено представили напори у успостављању међубиблиотечке сарадње, утврдило би се како је то утицало на интеркултурни дијалог између библиотека и других сродних институција. На основу, првенствено доступне архивске грађе Народне библиотеке Србије, пружио би се одговор на следећа питања: Када је била најинтензивнија међународна сарадња и са којим земљама? Шта је допринело јачању/смањењу сарадње? Да ли постоји реципроцитет у међубиблиотечкој позајмици и размени? На који начин је могуће унапредити интеркултурну сарадњу између националних библиотека?

4.5. ПЛАН РАДА И МЕТОДЕ ИСТРАЖИВАЊА

У првом делу рада кандидаткиња ће дефинисати међубиблиотечку позајмицу и размену, као видове набавке публикација и сарадње између установа културе.

Главни део рада засниваће се на документима о међубиблиотечкој позајмици из Архиве Народне библиотеке Србије. Како се грађа налази двојако сложена – према годинама и географски, анализа ће бити дата по свим критеријумима по којима је класификована и у складу с тим, биће дат и статистички преглед (према годинама и земљама). Анализом и сумирањем садржаја докумената, биће представљен хронолошки развој на пословима међубиблиотечке позајмице и размене у циљу успостављања културних веза и развијања сарадње на националном и међународном нивоу. Након првих покушаја, који су првенствено почивали на ентузијазму појединаца (чији напори ће појединачно детаљно бити описани), али нису имали већег одјека, након Другог светског рата ови послови одвијају се на националном нивоу и постају значајан вид културног повезивања. Такође, даће се и компаративни преглед националних и међународних правилника који су допринели законском утемељењу ових послова.

На основу увида у документацију и досадашњег искуства, предочиће се модели поспешивања интеркултурне сарадње путем међубиблиотечке позајмице и размене.

У раду ће бити коришћене квантитативне и квалитативне истраживачке методе. Први део дисертације биће представљен применом дескриптивног приступа. У главном делу рада, осим историјске, биће коришћене квантитативне, компаративне и критичко аналитичке методе. У завршном делу биће примењен синтетички приступ.

4.6. ПРЕЛИМИНАРНИ СПИСАК ЛИТЕРАТУРЕ

Уз основне изворе информација – архива и деловодник Народне библиотеке Србије, годишњи планови и извештаји о раду Народне библиотеке Србије, као почетна литература биће коришћене следеће публикације:

1. IFLA Office for international lending. "*International Lending Statistics: Results of a Pilot Survey, and Proposals for the Future Collection of Information*". IFLA Journal : Official quarterly journal of the International Federation of Library Associations and Institutions Iss 2 (June 1977): 117–126.
2. Cornish, Graham P. "Document supply in Eastern Europe: Problems and prospects." *Interlending & Document Supply* 19 (1991): 138–146.
3. Miguel, Teresa M. „Exchanging books in Western Europe: A brief history of international interlibrary loan". International Journal of Legal Information the Official Journal of the International Association of Law Libraries Vol. 35, Iss. 3, Article 7 (2007), http://scholarship.law.cornell.edu/ijli/vol35/iss3/7 (преузето 4. 5. 2023)
4. Cornish, Graham P. „Some realistic proposals to overcome the financial barriers to international document delivery". IFLA Journal Vol. 15, no. 4 (1989).

5. Miller, C., Tegler P. „An analysis of interlibrary loan and commercial document supply performance”. *The Library Quarterly* Vol. 58, no. 4 (Oct. 1988).
6. Павловић, Александра. „Електронски системи за међубиблиотечку позајмицу”. У: *Лидерство у библиотекама – спона науке, културе и привреде: зборник радова са међународног научног скупа одржаног у Београду од 19. до 21. октобра 2006*. Београд: Филолошки факултет Универзитета; Библиотекарско друштво Србије, 2007.
7. Lajn, Moris i Stiven Vikers. *Univerzalna dostupnost publikacija: (UAP): program poboljšavanja nacionalne i međunarodne dobave i snabdijevanja publikacijama*. Zagreb: Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1989.
8. Павловић, Александра. *Снабдевање научним документима у Србији*. Београд: Универзитет, Универзитетска библиотека „Светозар Марковић”, 2012.
9. Павловић, Александра. „Стандардизација у међубиблиотечкој позајмици”. *Инфотека: часопис за информатику и библиотекарство* год. 7, бр. ½ (2006): 43–54.
10. „Споразум о међурепубличкој позајмици књига“. *Библиотекар* год. 16, бр. 1–2 (1964).
11. „Предлог седмогодишњег плана развоја библиотека 1964-1970”. *Библиотекар* год. 16, бр. 1–2 (1964).
12. Guide des services nationaux de renseignements, du pret et des echanges internationaux, https://atom.archives.unesco.org/uploads/r/5c00m/3/0/b/30ba67bbd6ade7c27db8163c9381def8826b902e101add8dfa8b7b52306729e3/0000004325.pdf (приступљено 27. 4. 2023).
13. Guide des services nationaux de renseignements, du pret et des echanges internationaux, 2.eme edition, https://atom.archives.unesco.org/uploads/r/5c00m/e/9/f/e9f67a22ec24b3f44f50977829a07ff579f69c27e14b06fdc9f99ab40ecedc9f/0000004056.pdf (приступљено 27. 4. 2023).
14. Гаровска Ацевска, Катица. „Мегубиблиотечно позајмување: начин на работа и финансирање”. У *Библиотекарство: традиција и промене*. Београд: Савез друштава библиотечких радника Југославије: Друштво библиотечких радника Србије, 1990.
15. Edward G. Evans, Thomas L. Carter. *Introduction to library public services*. Westport etc.: Libraries Unlimited, 2009.
16. Мирчов, Светлана. *Јован Н. Томић – библиотекар и научник*. Београд: Народна библиотека Србије, 2007.
17. Никчевич, Драгутин. „Јован Н. Томић и библиотекарство у Србији”. У *Народна библиотека Србије: споменица: 1832–1982*, уредник Радмила Шуљагић, 77–113. Београд: Народна библиотека Србије, 1985.
18. Никчевић, Драгутин. „Значај и могућност међубиблиотечке позајмице”. Београд: Народна библиотека Србије, 1978.

19. Стаматовић, Десанка. „Међународна сарадња Народне библиотеке Србије". У *Народна библиотека Србије: споменица: 1832–1982*, уредник Радмила Шуљагић, 213–230. Београд: Народна библиотека Србије, 1985.
20. Тешендић, Данијела. *Циркулација библиотечке грађе*. Београд: Задужбина Андрејевић, 2011.
21. Бошковић, Љубица. „Међубиблиотечка позајмица – значајна као систем пословања". *Годишњак Библиотеке Матице српске* (1996): 63–71.
22. Kapa, Dubravka. „Međubibliotečka pozajmica kao pokazatelja potreba korisnika". У *Uporabniki in knjižnice.* Ljubljana: Zveza društev bibliotekarskih delavcev Jugoslavije (1989): 191–95.
23. „Нацрт правилника за међубиблиотечко позајмљивање књига". *Библиотекар* (1955): 107–111.
24. „Извод Предлога седмогодишњег плана развоја библиотека 1964–1970". *Библиотекар* год. 16, бр. 1–2 (1964): 17–28.
25. „Проблеми нашег библиотекарства пред Саветом за културу НРС". *Библиотекар* год. 9, бр. ½ (1957): 1–4.
26. Ковијанић, Гаврило. „Архивска грађа о Народној библиотеци у Београду: 1821–1944: књига 2: 1881-1918". Београд: Народна библиотека Србије, 1992.
27. Ковијанић, Гаврило. Архивска грађа о Народној библиотеци у Београду: 1821–1944: књига 3: 1919–1944". Народна библиотека Србије: Београд, 1992.
28. *Guide des services nationaux de renseignements, du pret et des echanges internationaux*. Paris: Institut International de Coopération intelletueles, 1930. https://atom.archives.unesco.org/uploads/r/5c00m/3/0/b/30ba67bbd6ade7c27db8163c9381def8826b902e101add8dfa8b7b52306729e3/0000004325.pdf (приступљено 27. 4. 2023).
29. *Coordination des Bibliothèques. Guide des Services Nationaux de Renseignements, du Prêt et des Echanges Internationaux. 2ème édition* (1932). Paris: Institut International de Coopération intelletueles, 1932. https://atom.archives.unesco.org/uploads/r/5c00m/e/9/f/e9f67a22ec24b3f44f50977829a07ff579f69c27e14b06fdc9f99ab40ecedc9f/0000004056.pdf (приступљено 27. 4. 2023).
30. Neudauer, Matjaž et al. *Knjižnični kalejdoskop: knjižnice pobratenih mest in njihovo medkulturno sodelovanje = Librarian Kaleidoscope: libraries of twin towns and their intercultural cooperation.* Ptuj : Knjižnica Ivana Potrča, 2012.
31. Mabomba, Rodrick S. *Organizing for Interlibrary loan and Document Supply*. Paris: IFLA General Conference and Council Meeting, 1989.
32. Barroso, Maria Alice. *A National Library as a Center for Document Supply: an interlibrary loan in a developing country*. Paris: IFLA General Conference and Council Meeting, 1989.

33. Hadley, Anne T. *A Survey of the Interlibrary Loan Service of the State*. Library Pretoria: State Library Staatsbiblioteek, 1963.
34. Thompson, Sarah Katharine. *Interlibrary Loan Procedure Manual*. Chicago: American Library Association, 1970.
35. *Conference on International Cultural, Educational and Scientific Exchanges: Princeton University, November 25–26, 1946*. Chicago: American Library Association, 1947.

V ЗАКЉУЧАК О ОЦЕНИ НАУЧНЕ ЗАСНОВАНОСТИ ТЕМЕ

Увидом у биографију и библиографију Комисија констатује да кандидат **мср Биљана Богдановић** испуњава све услове за израду докторске дисертације.

Комисија констатује да **др Драгана Грујић** испуњава услове предвиђене Стандардима за акредитацију студијских програма докторских академских студија и сагласан је да за предложену тему буде ментор.

На основу свега наведеног о предмету, хипотезама, постављеним циљевима, методу рада и очекиваним резултатима, Комисија констатује да је предложена тема **„Националне библиотеке као центри интеркултурне сарадње: међубиблиотечка позајмица и размена”** својом сложеношћу, актуелношћу и значајем за научну област којој припада подобна за израду докторске дисертације.

Комисија за оцену научне заснованости теме докторске дисертације предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да донесе одлуку о прихватању позитивног Извештаја о оцени научне заснованости теме „Националне библиотеке као центри интеркултурне сарадње: међубиблиотечка позајмица и размена”, коју је предложио кандидат мср Биљана Богдановић, да за ментора именује др Драгану Грујић и да је, у складу са прописима, упути Већу научних области друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду на разматрање.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ:

1. _____
др Гордана Ђоковић, ванредни професор
председник Комисије

2. _____
др Бојан Ђорђевић, редовни професор
члан Комисије

3. _____
др Добрила Бегенишић, доцент
члан Комисије